

prof. UG dr hab. Maria Kaźmierczak
Instytut Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego

Gdańsk, 15 stycznia 2026

Recenzja

rozprawy doktorskiej Magister Izabeli Huczewskiej:

***„Doświadczenie parentyfikacji w dzieciństwie a motywacje i pragnienia rodzicielskie
bezdzielnym młodych dorosłych”***

Promotorka: dr hab. Monika Mynarska, prof. UKSW

Na podstawie decyzji o powołaniu na recenzentkę przez Radę Naukową Dyscypliny Psychologia UKSW przedstawiam szczegółową ocenę rozprawy doktorskiej mgr Izabeli Huczewskiej celem udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy rozprawa spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Tematyka rozprawy doktorskiej

Zagadnienie doświadczania parentyfikacji w rodzinie jest obecne w psychologicznej literaturze krajowej i anglojęzycznej, aczkolwiek empiryczna analiza tego wieloaspektowego zjawiska nie jest prosta z uwagi na często retrospektywny charakter jego pomiaru i świadomość stygmatyzacji tego typu systemów rodzinnych u osób badanych. Niemniej jednak istnieją mocne dowody naukowe na to, że doświadczenie parentyfikacji kształtuje emocjonalne i relacyjne funkcjonowanie osób, które niosą je ku / w dorosłości. Wciąż jednak napotykamy luki badawcze w obszarze eksploracji konsekwencji tego doświadczenia dla własnych decyzji prokreacyjnych i dla postaw wobec wypełniania ról rodzicielskich. Co więcej, zestawienie doświadczeń z dzieciństwa z motywacjami i pragnieniami rodzicielskimi stanowi novum w badaniach z zakresu parentologii w Polsce, wykraczając poza dociekania natury społeczno-kulturowej, ale i psychopatologicznej,

a ukazując rozwojowy aspekt możliwego wpływu parentyfikacji na kolejne decyzje życiowe. Doktorantka dobrze osadza w literaturze poruszany problem badawczy i rozwija dotychczasową wiedzę na temat motywacji rodzicielskich proponując nowe narzędzie pomiaru, skróconą wersję Kwestionariusza Motywacji Rodzicielskich. Z pewnością jest to praca ukazująca czasem nieoczywiste, zapośredniczane przez inne czynniki natury psychologicznej lub biologicznej, powiązania pomiędzy różnymi wymiarami wspomnianych zachowań parentyfikujących w rodzinie pochodzenia a własnymi motywacjami i decyzjami prokreacyjnymi. Zrecenzowana rozprawa doktorska to wartościowa pozycja nie tylko z perspektywy naukowej, ponieważ niesie również liczne implikacje dla praktyki psychologicznej.

Ogólna charakterystyka rozprawy

Przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Izabeli Huczewskiej złożona jest ze streszczeń w języku angielskim i polskim, obszernego wprowadzenia w problematykę rozprawy, prezentacji kolejnych badań własnych, dyskusji oraz bibliografii. Do pracy załączone zostały: Skrócona wersja Kwestionariusza Motywacji Rodzicielskich, pozostałe narzędzia psychologiczne zastosowane w przeprowadzonych badaniach, oświadczenia współautorów oraz publikacje. Od strony formalnej zauważalne są uporządkowanie treści i konsekwencja w prezentacji kolejnych części rozprawy, odzwierciedlających temat recenzowanej pracy. Każda z załączonych publikacji rozbudowuje obszar poszukiwań badawczych o kolejne wątki odnoszące się do motywacji i pragnień rodzicielskich, analizowanych na określonym etapie biegu życia. Stwierdzam zatem, że cykl publikacji dotyczy dającego się wyodrębnić problemu naukowego.

Osiągnięcie doktorskie mgr Izabeli Huczewskiej składa się z trzech publikacji, raportów z badań. Cykl 3 prac opublikowanych w latach 2023-2025 to:

1. Huczewska, I., Leśniak, J., Mynarska, M., & Miller, W. B. (2023). A short measure of childbearing motivations: Development and psychometric evaluation in polish samples of adults and adolescents. *Journal of Child and Family Studies*, 32(6), 1823-1838.

2. Huczevska, I., & Mynarska, M. (2025). From parentification to parenthood: caregiving responsibilities in childhood and childbearing desire in young adulthood. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 43(1), 4-18.
3. Huczevska, I., Kruk, K., & Mynarska, M. (2025). Understanding the link between parentification and desire to have children: moderating role of perceived fairness. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 1-16.

Wszystkie publikacje ukazały się w czasopiśmie z listy *Journal Citation Reports (JCR)*, posiadających współczynnik wpływu *Impact Factor (IF)*. We wszystkich publikacjach Kandydatka jest pierwszą autorką, a swój wkład w powstanie prac szacuje bardzo wysoko, na 75-90%.

Prof. Mynarska jest współautorką każdej z zaprezentowanych publikacji, co potwierdza dobre osadzenie rozprawy doktorskiej w pracę zespołu Promotorki. Wykazy zadań realizowanych przez autorów każdej z publikacji jasno określają rolę Doktorantki jako wiodącą i potwierdzają Jej zaangażowanie w większość z etapów realizacji procesu badawczego oraz przygotowania publikacji, łącznie z konceptualizacją badań oraz analizą i opracowaniem uzyskiwanych danych.

Recenzowana rozprawa stanowi więc szczegółową prezentację osiągnięcia doktorskiego, ukazanego w szerszej, teoretycznej perspektywie zarówno w części wprowadzenia jak i dyskusji. Struktura rozprawy jest czytelna. Z uwagi na to, że zaprezentowany w publikacjach materiał przeszedł już proces recenzji, to w dalszej części mojej oceny skoncentruję się na jego omówieniu pod kątem dobrego opracowania problemu naukowego łączącego trzy publikacje oraz spójności tematycznej cyklu.

Ocena rozprawy

We wprowadzeniu mgr Huczevska nakreśla teoretyczne ramy rozprawy. Na str. 13 wskazuje na lukę badawczą, którą zamierza wypełnić swoim osiągnięciem doktorskim. A mianowicie, rozprawa doktorska ma koncentrować się na „motywacjach i pragnieniach rodzicielskich, traktowanych jako kluczowe ogniwo procesu podejmowania decyzji prokreacyjnych, oraz ich powiązaniu z doświadczeniami z dzieciństwa”. Przy czym, analiza doświadczeń z dzieciństwa

zawężona została do zjawiska parentyfikacji. Z tej racji, jako cel projektu badawczego Kandydatka podaje: „zbadanie roli doświadczeń z dzieciństwa, w szczególności parentyfikacji, w kształtowaniu motywacji oraz pragnień rodzicielskich młodych dorosłych” (str. 21).

Z kolei teoretycznym podłożem ujęcia motywacji i pragnień rodzicielskich stał się model cech-pragnień-intencji-zachowań prokreacyjnych (*TDIB*) Warrena B. Millera, zaprezentowany na Rysunku 1 (str. 15). Model ten został szczegółowo opisany we wprowadzeniu, ale warto zauważyć, że jest on prezentowany jako podłoże teoretyczne poszukiwań badawczych we wszystkich, trzech publikacjach Doktorantki. Motywacje rodzicielskie – indywidualne skłonności do reagowania na rodzicielstwo, są w tym modelu rozumiane dyspozycyjnie, jako pochodne predyspozycji genetycznych i istotnych doświadczeń rozwojowych. To na motywacjach budują się pragnienia a następnie intencje (nie)posiadania dzieci, co kształtuje określony kierunek zachowań celem realizacji intencji. Ważną kwestią jest jednak niejednorodność motywacji rodzicielskich, które we wspomnianym modelu mogą być pozytywne lub negatywne, a mierzone zwykle deklaratywnie. Ta dwuwymiarowość znajduje odzwierciedlenie w prowadzonych przez Doktorantkę badaniach. Co więcej, mgr Huczevska odwołuje się do bogatego dorobku Promotorki rozprawy, Prof. Mynarskiej, jasno wskazując na fakt rozbudowywania wcześniejszych, metodologicznych (polska adaptacja *Childbearing Questionnaire, CBQ*) i badawczych osiągnięć zespołu, a dotyczących tej tematyki.

Część traktująca o roli rodziny pochodzenia i doświadczeń dziecięcych dla kształtowania motywacji rodzicielskich koncentruje się na zagadnieniu parentyfikacji, czyli zjawisku zachodzącym w systemie rodzinnym, kiedy to dziecko podejmuje się obowiązków typowych dla dorosłych opiekunów (str. 18). Wielowymiarowość samej parentyfikacji i jej konsekwencji została poprawnie zaprezentowana. Doktorantka przywołała wybrane tezy teorii przywiązania czy systemów rodzinnych, pokazując ogromne znaczenie doświadczenia parentyfikacji dla kształtowania obrazu siebie, regulacji emocji czy dla przebiegu bliskich relacji. W tej części zabrakło mi jednak uwzględnienia kwestii płci czy oczekiwań związanych z rolami społecznymi kobiet i mężczyzn dla kształtowania się obrazu rodzicielstwa, integrowanego z różnym nasileniem z kobiecością

i męskością nie tylko w perspektywie stereotypowego postrzegania, ale również w kontekście rozwoju osobowości (m.in. doniesienia zespołu prof. E. Bielawskiej-Batorowicz). Mam świadomość poboczności tego wątku z punktu widzenia uzyskiwanych przez Autorkę wyników (brak różnic płci), jednak teoretycznie to istotny kontekst zwłaszcza w świetle znaczenia przekazu międzygeneracyjnego w zakresie ról rodzinnych. Tym bardziej, że na str. 21 Doktorantka pisze, że motywacja rodzicielska pozostaje pod wpływem czynników kulturowych i związanych z płcią. Ponadto, niektóre stwierdzenia ze skróconej wersji Kwestionariusza Motywacji Rodzicielskich wskazują na znaczenie odmienności ról macierzyńskiej i ojcowskiej (np. pozycja 2. i 12. w części 2; str. 77 rozprawy) i mogły wpłynąć na wyniki analiz porównawczych.

W kolejnym punkcie Kandydatka uzasadnia celowość swoich, kolejnych poszukiwań badawczych. Teoretyczny model, do którego się odnosi, zaprezentowała na rysunku 2 (str. 17). W mojej opinii mgr Huczevska bardzo dobrze radzi sobie z łączeniem tła teoretycznego z konceptualizacją kolejnych badań. Okazyjnie jednak wydaje się stosować skróty myślowe lub terminy dość powierzchownie oddające metodologię badań. Mam zastrzeżenie do zastosowanego sformułowania (np. na str. 22), „bardziej złożone doświadczenia rodzinne” w odniesieniu do parentyfikacji. Czym zatem będą „mniej złożone” doświadczenia? Wydaje się, że chodzi o wielowymiarowość pomiaru i analizy pewnego zjawiska dotyczącego relacji rodzinnych, czyli wyjścia poza globalną ocenę systemu rodzinnego. Choć ten fragment uzasadnienia nie jest dla mnie klarowny, zwłaszcza że podobne sformułowanie pojawia się na str. 17 odnośnie do (braku) wsparcia emocjonalnego.

Ponadto, we wprowadzeniu pojawiają się odwołania do „dynamiki relacji w rodzinie” (str. 17) czy do procesu podejmowania decyzji prokreacyjnych. Taki zabieg jest oczywiście uzasadniony teoretycznie, ale zależności przyczynowo-skutkowe oraz procesualny charakter podejmowania decyzji o rodzicielstwie wykraczają poza obszar empirycznych eksploracji Kandydatki, a zatem niekoniecznie odnoszą się do samego planu badawczego. Zgadzam się z Doktorantką, że zaprezentowane badania są unikalne, ale stanowią pewien obraz spostrzeżeń przede wszystkim młodych dorosłych odnośnie do własnej rodziny pochodzenia i obecnych

motywacji oraz pragnień, co jest niezaprzeczalnie wartościowe, ale metodologicznie nie odzwierciedla założeń modeli procesualnych rodzicielstwa czy dynamiki relacji. W tym miejscu chcę dodać, że mgr Huczevska zwraca uwagę na te ograniczenia własnych badań w dyskusji, w samej rozprawie i w artykułach.

Przejdę zatem do oceny kolejnych publikacji tworzących osiągnięcie doktorskie.

Publikacja nr 1 to raport z konstrukcji i psychometrycznego opracowania skróconej wersji Kwestionariusza Motywacji Rodzicielskich (*CBQ-SF*). Warto docenić fakt udziału w autorstwie artykułu Warrena B. Millera, co umieszcza publikację w głównym nurcie analiz motywacji rodzicielskich, o czym zresztą świadczą kolejne cytowania pracy opublikowanej stosunkowo niedawno. Za udany uznaję pomysł wykorzystania imponujących baz danych pochodzących z projektu badawczego Promotorki rozprawy. Doktorantka ponownie przeanalizowała dane od niemal 3000 osób (w tym adolescentów). Kolejne opracowanie tak unikalnego materiału zbieranego w całej Polsce wydaje się zwiększać wartość tej pracy. Upływ czasu pomiędzy opracowaniem publikacji a pozyskaniem materiału nie stanowi problemu z uwagi na tezy modelu *TDIB*, podkreślającego wagę różnic indywidualnych. W artykule autorzy podają ograniczenia przeprowadzonych analiz, również wynikające z wykorzystania zrealizowanych przed dekadą badań. Zgadzam się z Doktorantką, że tak dobrze opracowane narzędzie badawcze stanowi oczywisty wkład w psychologię rozwoju i rodziny. Warto podkreślić, że autorzy publikacji udostępnili stwierdzenia ze skali oraz podali psychometryczną charakterystykę narzędzia zgodnie z przyjętymi standardami w dyscyplinie psychologia. *CBQ-SF* zostało wykorzystane w kolejnych, dwóch publikacjach ujętych w cyklu doktorskim, co z pewnością potwierdza jego spójność.

Publikacja 2 dotyczy powiązań pomiędzy doświadczaniem parentyfikacji w ujęciu wielowymiarowym oraz motywacji / pragnień rodzicielskich. Publikacja zawiera wyczerpujące uzasadnienie teoretyczne. W badaniu zastosowano polską wersję Kwestionariusza Parentyfikacji, opracowaną przez dr J. Borchet wraz z zespołem, często wykorzystywaną w polskich badaniach. Do badania zaproszono grupę $N = 400$ bezdzietnych osób w wieku 22-35 lat. Jako kluczowe wyniki

Doktorantka wyróżniła mediacyjne efekty motywacji rodzicielskiej (zwłaszcza pozytywnej) pomiędzy wymiarami parentyfikacji skierowanej na rodziców, rodzeństwo oraz postrzeganymi korzyściami z parentyfikacji (w tym przypadku dodatkowy mediator to negatywna motywacja rodzicielska), a pragnieniami rodzicielskimi. Dyskusja została przygotowana z należytą starannością, choć zabrakło mi rozwinięcia ograniczeń badania w dwóch kwestiach. Po pierwsze, w autoreferacie na str. 35 Doktorantka pisze, że „Badanie 2 dostarczyło pierwszych empirycznych dowodów na związek między doświadczeniem parentyfikacji w dzieciństwie a późniejszymi motywacjami i pragnieniami prokreacyjnymi (...)” oraz opisuje uzyskane wyniki poprzez terminologię kojarzoną z procesem, mechanizmem – warto silnie podkreślić, że to interpretacja opierająca się na określonych definicjach uwzględnionych w badaniu konstruktów. Dostrzegam fakt unikania przez mgr Huczewską interpretacji przyczynowo-skutkowej, ale w tym przypadku czasowe rozgraniczenie mierzonych konstruktów jest teoretyczne, bo nieweryfikowalne empirycznie. Nie mamy pewności, czy aktualna sytuacja osób badanych, też w wymiarze psychologicznym, nie kształtuje oceny rodziny pochodzenia. Ponadto, niezaadresowany pozostał problem możliwego braku raportowania lub pomijania pewnych symptomów doświadczenia zjawiska parentyfikacji. Niemniej w części dyskusji pojawia się teza o konieczności podjęcia dalszych badań nad opisanymi powiązaniem i uwzględnienia w kolejnych badaniach pomiaru parentyfikacji instrumentalnej i emocjonalnej, co nawiązuje już do publikacji nr 3, sprzyjając spójności recenzowanego cyklu artykułów.

W publikacji nr 3 Kandydatka wraz z zespołem eksplorowała powiązania pomiędzy instrumentalną i emocjonalną parentyfikacją a pragnieniem posiadania dziecka. Relacja między tymi zmiennymi miała być mediowana poprzez pozytywną / negatywną motywację rodzicielską. Do modelu badawczego wprowadzono ponadto poczucie niesprawiedliwości, które miało moderować związek pomiędzy doświadczeniem parentyfikacji a motywacjami rodzicielskimi. Ponownie, w części teoretycznej artykułu autorki wyczerpująco uzasadniły problem badawczy. Do badań zaproszono $N = 491$ bezdzietnych osób w wieku 22 – 35 lat. Do pomiaru trzech korelatów motywacji / pragnień rodzicielskich zastosowano Skalę Rodzinnej Odpowiedzialności dla Dorosłych, część I - Przeszłość w polskim, nieopublikowanym opracowaniu zespołu, do którego należała Doktorantka (wydaje się,

że nie ma jeszcze pełnej adaptacji tego narzędzia). Skala zawiera trzy wymiary: parentyfikacja instrumentalna, parentyfikacja emocjonalna oraz postrzegana niesprawiedliwość. Autorki uzyskały interesujące wyniki zwłaszcza w zakresie efektu moderacji. Kiedy poczucie niesprawiedliwości było wysokie u uczestników badania, dodatnia korelacja pomiędzy doświadczoną parentyfikacją instrumentalną i emocjonalną a motywacjami rodzicielskimi zanikała. Uważam, że warto by było zastosować inne miary poczucia (nie)sprawiedliwości, aby skonfirmować uzyskane efekty za pomocą koncepcyjnie odrębnego narzędzia. W przypadku tej publikacji, w części dyskusji bardzo wyraźnie zaznaczono brak możliwości wyciągania wniosków przyczynowo-skutkowych. W zaprezentowanych wnioskach zauważalna jest również waga wielowymiarowości raportowanych doświadczeń, wspominanych z okresu dzieciństwa. Z pewnością ta publikacja prezentuje najbardziej złożony koncepcyjnie model badawczy, jednocześnie pozostając spójną z wcześniejszymi.

W dyskusji ogólnej Magister Izabela Huczevska sprawnie podsumowuje i dokonuje prób interpretacji wszystkich, uzyskanych wyników łącznie. W mojej opinii Doktorantce udaje się dodać kontekst kolejnych badań do prowadzonego wywodu. Formułowane wnioski są wsparte literaturą przedmiotu oraz dokładną analizą szczegółowych wyników. Kandydatka zaczyna od podstawowego wniosku dotyczącego dodatnich korelacji pomiędzy nasileniem doświadczenia parentyfikacji a pragnieniem posiadania pierwszego dziecka, zapośredniczonych przez motywacje rodzicielskie. Przy czym, Doktorantka odnosi się do różnych wymiarów samych motywacji, jak również parentyfikacji (innych w dwu badaniach; publikacja 2 i 3). Wprowadza więc również zagadnienie poczucia niesprawiedliwości jako moderatora omawianych relacji między zmiennymi w modelu badawczym. Dyskusja prowadzona jest w kierunku uwzględnienia możliwych mechanizmów zaistniałych powiązań, co uznaję za trafny zabieg z uwagi na częściowo eksploracyjny charakter badań. Pojawiające się zagadnienia, np. traumy relacyjnej czy granic w systemie rodzinnym, są umocowane tezami z obszaru psychologii klinicznej i rodziny. Pewne aspekty dyskusji mają jednak charakter spekulacji w obliczu braku danych, np. interpretacja opierająca się o dominujące wartości kulturowe, które jednak nie były analizowane w badaniach własnych (poza pewnymi aspektami

zawartymi w *CBQ-PL/CBQ-SF*). Uważam, że załączenie obiektu graficznego, obrazującego uzyskane wyniki byłoby dobrym wzbogaceniem i dopełnieniem refleksji w części dyskusji.

Ponadto, mgr Huczevska wyczerpująco opisała ograniczenia zrealizowanych badań własnych, m.in. brak badań longitudinalnych, udział osób bezdzietnych, jeden kontekst społeczno-kulturowy. Przyjmuję wyjaśnienia Doktorantki co do decyzji w zakresie metodologicznych podstaw badań oraz ich realizacji. Ponadto zgadzam się, że przeprowadzone badania mają walor aplikacyjny. Tym bardziej wyrażam uznanie wobec faktu uzyskania przez Kandydatkę grantu z Narodowego Centrum Nauki na kontynuację badań w tym obszarze.

Konkluzja

W mojej ocenie zaprezentowane przez Magister Izabelę Huczewską rozwiązanie sformułowanego problemu naukowego jest oryginalne. Cykl doktorski cechuje spójność, akcentowana w samych publikacjach. Doktorantka krok po kroku prezentuje, analizuje oraz odkrywa kolejne aspekty problemu badawczego, w centrum którego znajdują się motywacje i pragnienia rodzicielskie. Poziom rozważań teoretycznych zarówno w autoreferacie jak i w kolejnych publikacjach oceniam bardzo wysoko. Kandydatka jest ekspertką w obszarze psychologii rodziny, którą wzbogaca nowym narzędziem, niezwykle potrzebnym w Polsce. Wszystkie publikacje z cyklu doktorskiego przeszły proces recenzji w prestiżowych, międzynarodowych czasopismach, a zaangażowanie Kandydatki w ich powstanie było każdorazowo kluczowe. Mgr Huczevska posiada zatem umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej w zakresie zaprojektowania i przeprowadzenia badań oraz analizy uzyskanych wyników wraz z ich syntezą i interpretacją.

Reasumując stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska spełnia wymogi określone w art. 190 ust. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Z tej racji wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Izabeli Huczewskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.